

Polski). Polish Bot. Stud., ser. Guidebook, ser. 15, Inst. Bot. im. W. Szafera, PAN, Kraków.

Schube T. 1904. *Flora von Schlesien*. W. G. Korn. in Breslau, Breslau.

Szafer W., Kulczyński S., Pawłowski B. 1988. *Rośliny polskie*. PWN, Warszawa.

Świerkosz K. 1996. *Rzadkie i chronione gatunki roślin naczyniowych w Parku Narodowym Gór Stołowych*. „Szczeliniec”, Sympozjum „Środowisko Przyrodnicze Parku Narodowego Gór Stołowych”, Kudowa-Zdrój, 11–13.10.1996, Scorpion s.c. Krotoszyn: 117–124.

Szlachetko D. L., Skakuj M. 1996. *Storczyki Polski*. Wyd. „Sorus”: 121–124, Poznań.

Zajac M. 1996. *Mountain vascular in the Polish Lowlands*. Polish Bot. Stud. 11.

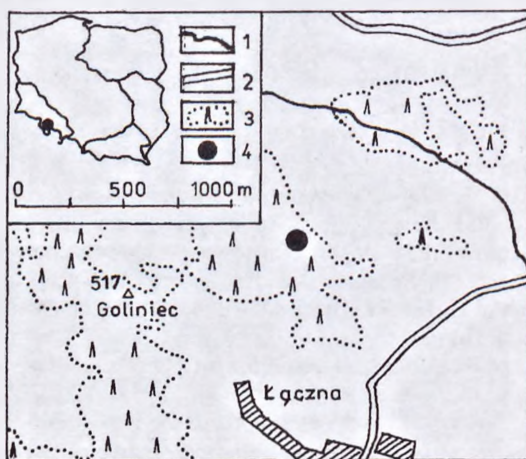
Zajac A., Zajac M. (red.) 1997. *Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych chronionych w Polsce*. Nakładem Pracowni Chorologii Komputerowej Inst. Bot. UJ, Kraków.

Nowe stanowisko buławnika wielkokwiatowego *Cephalanthera damasonium* (Mill.) Druce na Dolnym Śląsku

Buławnik wielkokwiatowy *Cephalanthera damasonium* jest gatunkiem euroazjatyckim, występującym w strefie submediterrańskiej i umiarkowanej; w górach dochodzi do wysokości 1800 m n.p.m. (Delforge 1995). W Polsce notowany był głównie na południu kraju w niższych położeniach górskich. Związany przede wszystkim z żyznymi buczynami i świetlistymi dąbrowami oraz innymi zbiorowiskami leśnymi i zaroślowymi, wykształconymi na podłożu bogatym w węglan wapnia (Szlachetko i Skakuj 1996). Na Dolnym Śląsku jest gatunkiem stosunkowo rzadkim: znane są nieliczne stanowiska, m.in. z Gór Kaczawskich i Pogórza Kaczawskiego (P. Kwiatkowski – infor. ustna), Pogórza Wąbrzysko-Bolkowskiego (E. Szczęśniak, mater. nie publ.), nie potwierdzono stanowisk w Górach Stołowych (K. Świerkosz – infor. ustna) i Górach Sowich (K. Pender – infor. ustna).

Storczyk ten osiąga wysokość 15–(60) cm, wykształca od 2 do 5 krótkich, jajowatolancetowatych liści. Kwiatostan ma zwykle 3–15 kwiatów, w kolorze białym lub lekko żółtawym. Kwiaty są zawsze wzniesione i najczęściej stulone, po przekwitnięciu często brunatnieją. Kwitnie od maja do końca czerwca, rzadziej w pierwszej połowie lipca.

Podczas badań florystycznych i fitosocjologicznych, prowadzonych przez Studenckie Koło Systematyków Roślin UW, znaleziono stanowisko buławnika wielkokwiatowego na Garbie Golińca. Znajduje się ono

Ryc. 1. Lokalizacja stanowiska bułownika wielkokwiatowego: 1 – rzeki, 2 – drogi, 3 – lasy, 4 – nowe stanowisko. — Site location *Cephalanthera damasonium*: 1 – rivers, 2 – roads, 3 – forests, 4 – new site

w otoczeniu kamieniołomu wapienia we wsi Łączna koło Kłodzka (kwadrat ATPOL BF 16; ryc. 1). Populacja obejmuje ponad 70 osobników kwitnących i kilka juvenilnych, z czego większość występuje na wierzchołku wyrobiska, a kilka u jego podstawy. Podczas eksploatacji złoża zbiorowiska leśne pokrywające wzgórze uległy zniszczeniu i obecnie obserwować można tam jedynie niewielkie, silnie prześwietlone fragmenty żywej buczyny, gdzie zachowały się nieliczne, niskie buki *Fagus sylvatica* oraz krzewy leszczyny *Corylus avellana*. Licznie pojawia się brzoza brodawkowata *Betula pendula*. Razem z buławnikiem w runie występują objęte ochroną prawną: kruszczyk szerokolistny *Epipactis helleborine*, marzanka wonna *Galium odoratum*, wawrzynek wilczełyko *Daphne mezereum*, naparstnica zwyczajna *Digitalis grandiflora*. Z innych gatunków rosną tu: kłosownica leśna *Brachypodium sylvaticum*, oman szlachtawa *Inula conyza*, dzwonek brzoskwiniolistny *Campanula persicifolia*, czerniec gronkowy *Actaea spicata*, fiołek leśny *Viola reichenbachiana*, traganek szerokolistny *Astragalus glycyphyllos*, wyka leśna *Vicia sylvatica*. Ponadto zanotowano zawleczone przez człowieka gęsiówkę wieżyczkową *Arabis glabra* i gorczycznik pospolity *Barbarea vulgaris*. Całkowicie odlesione fragmenty wzgórza pokrywają ciepłolubne zbiorowiska okrajków z klasy *Trifolio-Geranietea* oraz ziołorośla porębowe *Atropetum belladonnae* z klasy *Epilobietea angustifolii*, gdzie dominującym gatunkiem jest prawnie chroniony pokrzyk wilcza-jagoda *Atropa belladonna*.

Buławnik wielkokwiatowy, podobnie jak wszystkie storczykowate, objęty jest w Polsce całkowitą ochroną. Mimo to stanowiska jego znikają i znalazł się na „Czerwonej liście roślin naczyniowych zagrożonych w Polsce” w kategorii R – gatunek rzadki (Zarzycki, Szeląg 1992). Według Michalika (1975) gatunek jest zagrożony bezpośrednio wskutek zrywania i wykopywania, a pośrednio przez niszczenie naturalnych lasów stanowiących jego siedlisko.

Stanowisko odnalezione na Garbie Golińca jest cenne również jako jedno z bardzo niewielu potwierdzonych wystąpień tego gatunku w Sudetach Środkowych. Ponieważ obecnie zaprzestano eksploatacji w kamieniołomie, istnieje realna szansa, że nie zostanie ono zniszczone.

Zygmunt Kącki, Ewa Szczęśniak

PIŚMIENNICTWO

Delforge P. 1995. *Orchids of Britain and Europe*. Harper Collins Publishers.

Michalik S. 1975. *Storczyki – ginąca grupa roślin*. Wiad. Botan. 19, 4: 231–241.

Schube T. 1903. *Die Verbreitung der Gefäßpflanzen in Schlesien preußischen und österreichischen Antheils*. R. Nischkovsky, ss. 361, Breslau.

Szlachetko D. L., Skakuj M. 1996. *Storczyki Polski*. Wyd. „Sorus”, Poznań.

Zarzycki K., Szeląg Z. 1992. *Czerwona lista roślin naczyniowych zagrożonych w Polsce*. W: *Lista roślin zagrożonych w Polsce* (red. Zarzycki K., Wojewoda W., Heinrich Z.). Wyd. 2, Inst. Bot. im. W. Szafera, PAN, Kraków.

Stanowisko śnieżyczki przebiśniegu *Galanthus nivalis* i śnieżycy wiosennej *Leucotium vernum* koło Starego Jawornika (Obniżenie Podsudeckie)

Pomiędzy Sudetami Środkowymi a właściwym Przedgórzem Sudeckim znajduje się rów tektoniczny, zwany Obniżeniem Podsudeckim (Kondracki 1994). Obszar ten jest interesujący jako strefa przejściowa między Sudetami a Niziną Śląską, spotykają się tu bowiem gatunki o charakterze górskim i nizinowym. Gatunki górskie rosną najczęściej w pobliżu dolin rzecznych, którymi schodzą w niżej położone tereny. Właśnie w ten sposób powstało interesujące stanowisko florystyczne w dolinie Pelcznicy.